

דמ"ש שבת ממועד כיון דשניהם מפורשין בתורה ושבת חמירא דאית ביה כרת ומיתת ב"ד. ולעיקר הקושיא י"ל דלא קשיא כי הלא ידוע דחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה וא"כ אין חידוש דיש בהם עונש גדול כל כך, ותו דאף לדברי הסוברים שהוא מדרבנן הכתוב מסרו לחכמים, וא"כ עכ"פ עיקרו מן התורה, וכדי שלא יזלזלו בהם בני אדם לפיכך עשו עונשו חמור מאוד מאוד.

ר' נהוראי אומר כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, לכאורא קשה ממה דאמרינן במנחות צט, ב אפילו קרא ערבית ושחרית קיים והגית בו יומם ולילה. וצ"ל דהתם מיירי במי שאי אפשר לו לעסוק בתורה מכת טרדותיו לעסקי מחייתו, ולכן אין עליו עונש, אבל הכא מיירי במי שאפשר לו לעסוק בתורה מתוך הרוחה ואינו עוסק, על זה נאמר כי דבר ה' בזה, כי בוודאי הוא מניח התורה מכת בזיון, וכן מוכח מדברי הרמב"ם בפ"ג דתלמוד תורה הי"ג שכתב שקרא ושנה ופורש מדברי תורה ועוסק בהבלי עולם, משמע דוקא בשביל שעוסק בהבלי עולם, הא אם אינו עוסק בהבלי עולם רק לצורך פרנסתו שנקרא דרך ארץ אין זה בכלל בזה דבר ה', ומדברי הרמב"ם נראה דוקא במי שקרא ושנה ופירש, אבל במי שלא שנה כלל אע"פ שעדיין יש בידו ללמוד אינו בכלל זה*, ולא ידעתי למה, עיין בארות המים דף ה' ע"ב, [פ"ד מהלכות ת"ת הי"ג].

דף צט, ב. בימי קציר חט"י. וכתב רש"י לאחר שקצרו השדה שהכל רשאים ליכנס לתוך שדה חבריהן. בבאר שבע כתב כי תלמיד טועה כתבו, דמבואר במדרש דבשעת קציר היה ואעפ"כ לא פשט ידו בדבר הנקצר רק מן ההפקר. ואפשר ליישב לשון רש"י כי דעתו כמ"ד שעורים היה, ומ"ש רש"י אחר שקצרו היינו שקצרו כבר השעורים, כי ה' בימי קציר חט"י דמסתמא קצרו כבר השעורים וא"כ השעורים הם הפקר, והוכרח רש"י לזה דאם הכוונה שה' בימי קציר חט"י ולקח מתוך שדה חט"י דודאים, הוה ל' לפרש ברישא מאי דודאי, כדי שגדע שהיה דבר של הפקר, ומדסתם מכאן לצדיקי' שאין פושטין ידיהם בגזל, ש"מ דהך מ"ד ס"ל דלא צריכין לידע פירש דודאי, דיהי' מה שיהי' הרי כבר נקצרה אותה שדה ומה שבתוכה הוא הפקר, וגם אי הלימוד הוא ממה שלקח דודאי ה"ל לרבה בר רב יצחק ללמד

* דברי הרהמ"ח תמוהים שהרי באותה הלכה פסק הרמב"ם שניהם, וכן כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק או שקרא ושנה ופירש. וכו' הרי זה בכלל בזה ה', וצ"ע.

מוימצא דודאי' ולא מבימי קציר חטים, אלא וודאי כמ"ש רש"י דקציר אחר כבר עבר כמו דאיתא במדרש. אפיקורס. עיין ברמב"ם בפ"ג מתשובה הי"ד דכלל במילת אפיקורס דברי' אחרים וכבר תמה עליו הכסף משנה, ועיין בשו"ת מהר"י הלוי ובחזון עובדי' קצ"א, [פרשת וילך].

דף ק, א. אמרי הא לא בעי מטפחת. כתב בשאלת יעב"ץ ח"ב סימן ק"ג וז"ל לא ידענא למה לא בעי דהא לפום מתניתין ידידים ודגמרא דפ"ק דמגילה מגילת אסתר מטמאת את הידים וטומאת כתבי הקודש משום דר' פרנך היא א"כ מדמטמא אמאי לא בעי גמי מטפחת, וצ"ע עכ"ל, ואני תמה על הרב הנזכר שהיה בקי בחדרי תורה והי' לפניו הגמרא דמגילה ושם רבי יהודה אמר שמואל אסתר אינה מטמאת את הידים דנאמרה לקרות ולא נאמרה לכתוב, וא"כ אדרבה איפכא קשה מאי שאלו לרב יהודה הא לפי שיטתו דאינה מטמא הידים בוודאי לא צריכה מטפחת, וצ"ל דאע"פ שאמר כן בשם שמואל מ"מ כיון דהרבה תנאי חולקים רק ששמואל אמר כר' יהושע, מבעי' להו אם רב יהודה פוסק כן הלכה למעשה כשמואל רבו או לאו, ועכ"פ דברי הרב שאלת יעב"ץ תמוהים במה שאמר דמגילת אסתר מטמא הידים לדברי הכל, דהא רב יהודה גופא בשם שמואל אמר להיפך דאינו מטמא. ושוב ראיתי למהרש"א בחדושי אגדות שכתב דאע"ג דאיכא מ"ד דאסתר אין מטמא הידים מ"מ כיון דאיכא כמה תנאי דפליגי התם לא היה להם לפסוק הלכה כנגד רבן רב יהודה ע"ש, ואע"ג דלפי מה שכתב רש"י הי' כוונתם בלשון בעיא ולא לפסוק הלכה, מ"מ כיון שאמרו בלשון וודאי הוה גנאי, אמנם באמת קשה מה שכתב מהרש"א לפסוק כנגד רבם דהא רב יהודה גופא סבר כן במגילה.

זה הקורא רבו בשמו. וכתב רש"י שאינו אומר מורי ורבי, ועיין בש"ך סימן רמ"ב סעיף ט"ו שכתב דדוקא שלא בפניו, אבל בפניו בכל ענין אסור להזכיר שמו, ועיין בקדושין לא, ב, ועיין להרב פרשת דרכים דף ל"ו ע"ב [דרוש ט"ו] דהקשה מהא דאמר דוד מפיבושת רבי, וניחא ליה דכיון דאמר רבי שפיר דמי, אע"ג דאיכא לפלוגי בין כשאמר רבי קודם לשמו או כשאמר בסוף שמו, מ"מ אין לחלק, ולפי דברי הש"ך תרוצו אינו עולה, דהרי התם בפניו הוה ובפניו בכל ענין אסור, ולפיכך בע"כ צ"ל דמפיבושת לא הוה שמו העצם, ועיין בפרי האדמה ח"א בדף ט' ע"ב, [פ"ה מהלכות ת"ת ה"ה].

דף ק, ב. רב יוסף אמר בספר בן סירא. עיין בבאר שבע שתמה על הירושלמי שאוסר לקרות בספר בן סירא אפילו דרך ארעי, ומתיר בספרי מירס שהן

רש"י לשלול, וכנראה שאינו גורס פסוק, ולא ידעתי למה, ומ"ש רש"י שקורא בנגון אחר שאינו נקוד בה, נראה דכוונת רש"י על הטעם קאי, והטעם קרי נגון, שה"י להם נגונים מיוחדי' לטעמים, ולהטעם קרי רש"י נקוד, ואע"פ דבוודאי אין קפידא בנגון שהרי עכשיו בכל מדינה יש שינוי בנגונים, ונגון של קהלות אשכנז אינו כמו נגון של קהלות פולין בהפטרות, וכן בתורה האשכנזי' יש להם נגון אחר מקהלות ספרדי' ואיטאלי', מ"מ כיון שקורא עכ"פ בנגון המיוחד לו לפי המנהג רואין שהוא קורא בתורה, אבל אם משנה המנהג של הנגון עושה אותו כמין שיר ועושה בזיון בזה, ולא דוקא שיר השירים אסור אלא כל התורה, אלא שיר השירים איצטריכא ליה דה"א כיון דשיר הוא באמת אין קפידא בזה לעשותו שיר, קמ"ל דאפ"ה אסור ומכ"ש שאר פסוקי' שאסור לעשותן כמין שיר ולקרותן בלא טעמי' המיוחדי' להם. ועיין בארוכה על רש"י בקונטרס הנקרא ק"ש ומה שהשיב על זה בשו"ת עין משפט דף ב' ע"ג וע"ד, ועכשיו אין לנו נגון כלל על פסוקי כתובי'. ואפשר דדוקא אם קורא פסוק אחד, אבל דרך לימודו שרי ואף בתורה ובנביאים דרך הלימוד הוא בלא נגינת הטעמים, וצ"ל ג"כ כמו שכתבתי דמטעם זה שרי, אמנם רש"י דלא גריס פסוק א"כ משמע אפילו הרבה אסור, ובאמת לולא דברי רש"י היה מקום לומר דבעי דוקא שיעשנו כמין שיר דהיינו כמו שהי' קורין השירים בומניהם, אבל כל שאין עושה כמין שיר אע"פ שקורא בלא נגינת הטעמי' לית לן בה, אמנם מדברי רש"י נראה דכל שאינו קורא בנגינת הטעמים כמין שיר מקרי, ומ"מ אף לרש"י אפשר לומר דוקא בימיהם שהי' יודעים הטעמים, אבל כיון שאין אנו יודעים אותן שרי, והרי"ף והרא"ש העתיקו הברייתא אבל לא ראיתי להרמב"ם שהביאו וכן בש"ע, ונראה דהרמב"ם מפרש דבעי דוקא כעין שיר וכיון שאין ידוע עכשיו מהו כעין זמר לכן לא העתיקו, ועיין ביוסף אומץ שכתב שראה לרבנותי' שהי' להם נגון מיוחד אף לכתובי', ועיין בנדרים ל"ז.

רש"י ד"ה וממשמשין במעיים. כו' דסיכה איתקש לשתי'. רש"י לשיטתו ביבמות עד, א דסיכה כשתי' דאורייתא כמ"ש הב"ה בסימן תרי"א בא"ח, ולדעת הסוברי' דסיכה רק מדרבנן אין מפרשים דבחולה מיירי אלא בבריא, ומשום שהוא לתענוג מותר כמו דאיתא בשבת דף קמז, ב ובא"ח סימן שכ"ז.

ולוחשין לחישת נחשים ועקרבים בשבת. ופירש רש"י בשביל שלא יזיקו, ואין בו משום צידה, בבאר שבע תמה מאוד על רש"י דמה הלשון אומרת ואין בו משום צידה, דמשמע הא צידה אסורה, והרי משנה

ספרי מינין ללמוד בהן דרך ארעי, ומגיה בשביל כך הירושלמי ומהפך אותו. ולע"ד נראה שאפשר לקיים הנוסחא שלפנינו בירושלמי, דודאי ספר בן סירא לאו ספר מינות הוא, והמשנה שאומרת בספרים החיצונים, היינו ספרי צדוקי' שמהפכים דברי אלקי' חיים ומפרשים הפסוקי' על דרך מינות, (ואפשר גמי דספרי צדוקי' היינו תלמידי ישו כמו שכתב רש"י במקומות הרבה דאלו וודאי אסור לקרות בהם), אמנם ספר בן סירא אין בו דברי מינות, אלא מפני שהי' מחזיקי' אותו בכלל כתבי הקודש והי' חשוב בעיניהם, וכן הנוצרי' עוד היום מחזיקי' אותו בכלל כתבי הקודש, ולכן אסור להמון שלא יטעו בהם ויחשבו בכלל כתבי הקודש, אמנם לחכמי' שיודעי' זה אין איסור לקרות בו ולמדרש מילי מעליתא דאית ביה, וספרי מירס לאו היינו ספרי מינים כמו שחשב הרב באר שבע, אלא כמו שפירש במוסף ערוך שהם ספרי המשורר היוני האמער הנמצא עוד היום בכמה לשונות, ואין בו מינות רק דברי הבל וא"כ אין איסור לקרות בו לפעמים. עוד תמה הרב באר שבע על כמה מהראשונים שלמדו בספרי חכמי יון שהם ספרי מינו', ואפשר לומר שבאמת לא למדו בחבוריהם דברי מינות דאית בהו אלא חכמת הגיון וחכמת הטבע, ואפילו מה שאחר הטבע איכא כמה דברי' דליכא בהו מינות, והרי כמה מחכמי ישראל כתבו במה שאחר הטבע, ואף החסיד בעל חובת הלבבות בשער היחוד, באופן דחכמי ישראל שעסקו בספרים ההמה חשבו דמצוה להתעמק בחכמות ההם, והרי לדעת הרמב"ם חכמות הללו הם מעשה בראשית ומעשה מרכבה כידוע, וא"כ וודאי לפי דעתו מצוה גדולה יש ללמוד בהם, אמנם בזה וודאי הדין עם הרב באר שבע, כי אחרי שידענו שהבל המה ואין במ מועיל כמו שכתב והאריך בספרו בעל אמונת חכמים שומר נפשו ירחק מזה במה שאחר הטבע, ומה שהרמב"ם קרא ספרי הצאבא כמו שכתב במורה הנבוכים כבר כתב כי עשה כן לפרש לפי דעתו טעמי המצות, ואע"פ שהרב באר שבע כתב כי בזה לא שייך אתה למד להבין ולהורות, י"ל כי הרמב"ם סבר דוקא בזמן שהי' אלו ע"ז בעולם דאז יש לחוש שימשך אבתרייהו וא"כ אפילו להבין ולהורות אסור, אבל בימי הרמב"ם כבר נתבטלה ע"ז הצאבא ורוב האומות נמשכו אחר דת הנוצרי' וישמעאלים, וא"כ כיון דליכא למיחש שימשך בתרייהו אין איסור להבין ולהורות.

לא תנשוש גילדנא מאודניה. עיין ב"ב קי, א ד"ה נשוט גבילתא.

דף קא, א. הקורא פסוק של שיר השירי' ועושה אותו כמין זמר. עיין ברש"י, ולא ידעתי איזה גירסא בא